

TEMIR YO‘L TRANSPORTIDA HARBIY TRANSPORT VA YUKLARNI TASHISHGA OID BAJARILADIGAN TADBIRLAR

Voxidjon Erkinovich Shaxobidinov

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti
harbiy tayyorgarlik o‘quv markazi katta o‘qituvchisi,
rezervdagi podpolkovnik
e-mail: vosouz71@gmail.com
telefon: +99897 740-10-57

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola hozirgi kunda turli davlatlarda kechayotgan urushlar, milliy nizolarni o‘z vaqtida oldini olish yoki mamlakatga bostirib kirishga urungan terroristik tashkilotlar hamda dushman davlatlar qo‘shinidan mudofaalanishda Temir yo‘l transportida harbiy transport va yuklarni tashish yo‘l yo‘riqlarni o‘rgatishga qaratilgan bo‘lib, bu tadbirlarda qanday yo‘l tutish kerakligi va bu yo‘l yo‘riqlarga amal qilish naqadar samarali ekanligi haqida fikr yuritimiz.

Kalit so‘zlar: *Rossiya-Yaponiya urushi, Harbiy eshelon, Harbiy transport, komandirlar (boshliqlar) va shtablar, temir yo‘l, dengiz, daryo va havo transporti, ko‘priklar va tunnellar, Harbiy yuk, tashish, yuk ortish va tushirish, jangovar yordam, intizom, xulq-atvor qoidalari va xavfsizlik choralari.*

ABSTRACT

This article focuses on the current war in different countries, the prevention of national conflicts or terrorist organizations that try to invade the country, as well as the training of military transport and cargo transportation in rail transport, how to proceed in these activities and how to do it. we think about how effective it is to follow the instructions.

Keywords: *Russian-Japanese War, Military Echelon, Military Transport, Commanders (Chiefs) and Staffs, rail, sea, river and air transport, bridges and tunnels, military cargo, transportation, loading and unloading, combat assistance, discipline, rules of conduct and safety measures.*

АННОТАЦИЯ

В этой статье основное внимание уделяется текущей войне в разных странах, предотвращению национальных конфликтов или террористических организаций, которые пытаются вторгнуться в страну, а также обучению военно-транспортных и грузовых перевозок на железнодорожном транспорте,

как действовать в этих мероприятиях и как делаем это, думаем о том, насколько эффективно следовать инструкциям.

Ключевые слова: Русско-японская война, Военный эшелон, Военный транспорт, Командиры и штабы, Железные дороги, Морской, речной и воздушный транспорт, Мосты и тоннели, Военные грузы, Перевозки, Погрузка и разгрузка, Боевое обеспечение, Дисциплина, Правила поведения и техника безопасности.

KIRISH

Qo‘shinlarning harakati ularning jangovar faoliyatida katta o‘rin tutadi va dushman ustidan g‘alaba qozonishni belgilovchi hal qiluvchi omillardan biridir. Qo‘shinlar marsh bilan harakatlanadi, ya‘ni o‘z kuchi ostida, shuningdek, temir yo‘l, havo va suv transportlari orqali ham shaxsiy tarkib va harbiy yuklar tashiladi. Qo‘shinlar tashish jarayonlarida har qanday harakat vositalariga doimo tayyor bo‘lishi kerak. Rossiya-Yaponiya urushi davrida 5227 ta poezd, Birinchi jahon urushi davrida 119362 ta poezd, Ulug‘ Vatan urushi davrida 419157 ta poezd (19 mln vagon) lar bilan harbiy yuklar tashilgan¹. 1945-yil bahorida Sovet Ittifoqi Qurolli Kuchlarining Oliy qo‘mondonligi g‘arbiy operatsiyalar teatridan Uzoq Sharqqa temir yo‘l orqali qo‘shinlarni katta tashishni amalga oshirdi. Qisqa vaqt ichida 12 ta korpus, 39 ta diviziya va brigadalarni o‘z ichiga olgan 3 ta qo‘shma qo‘shinlar va bitta tank armiyasi bitta temir yo‘l bo‘ylab joylashtirildi. Hammasi bo‘lib 800 ga yaqin T-34 tanklari va boshqa ko‘plab harbiy texnika tashildi². Ushbu qayta guruhlash natijasida Uzoq Sharqdagi qo‘shinlarimizning jangovar kuchi Yaponiyaga qarshi harbiy harakatlar boshlanishi bilan deyarli ikki baravar oshdi. Bu davrda harbiy temir yo‘l tashishning umumiy hajmi 135 ming 456 vagondan ortiq turli yuklarni tashkil etdi.

Zamonaviy sharoitda qo‘shinlar harakatining tezkorlik bilan qaror qabul qilish ahamiyati urushda beqiyos rol o‘ynaydi.

Urush davrida amalga oshiriladigan harbiy tashish tadbirlari komandir va shtablar, harbiy harakatlar (yo‘l organlari) va transport organlaridan harbiy tashish tadbirlarini tayyorlash va amalga oshirish davomida puxta hamkorlik olib borilishi va ijrochilik saviyasi nihoyatda yuqori bo‘lishini, shu jumladan, ta‘minotning barcha turlariga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar ko‘rilishini taqozo etadi.

Qo‘shinlarni temir yo‘l, dengiz, daryo va havo transportida tashish harbiy nizomlar, shuningdek harbiy tashish qoidalari, yo‘riqnomalar va tegishli vazirliklar

¹ «История Русско-Японской войны». Том 1. Редакторы-издатели: М. Е. Бархатов и В. В. Функе.

² Кокцинский И. М. Морские бои и сражения русско-японской войны, или причина поражения: кризис управления. — 2-е изд. — Фонд Андрея Первозванного, 2002. — 436 с.

bilan kelishilgan boshqa normativ hujjatlar talablariga muvofiq amalga oshiriladi. Bunday tashishlar eng yuqori tezlikda amalga oshirilishi kerak. Belgilangan muddatlarda qo‘shinlar harakatini amalga oshirish, tashish bilan shug‘ullanadigan mansabdor shaxslarning eng muhim vazifalaridan biridir. Qo‘shinlarni tashish vaqtini o‘zgartirish faqat harbiy harakatlar organlari bilan kelishilgan holda amalga oshirilishi mumkin.

Qo‘shinni tashishda harbiy transportni va buni amalga oshirish uchun mas‘ul bo‘lgan tashilayotgan qo‘shinlarning mansabdor shaxslari, harbiy harakatlar organlari va transport mansabdor shaxslari ushbu qo‘llanma talablarini bilishlari va ularga rioya qilishlari shart³.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Harbiy harakatlar organlari mansabdor shaxslarining qo‘shinlarni tashish masalalari bo‘yicha ko‘rsatmalari barcha harbiy xizmatchilar tomonidan bajarilishi kerak. Tashish bilan bog‘liq barcha masalalar olib borilayotgan qo‘shinlarning mansabdor shaxslari tomonidan harbiy aloqa organlarining vakillari orqali, ular bo‘lmaganda esa stansiyada transportdagi mansabdor shaxslar orqali hal qilinishi kerak.

Harbiy eshelon - bir poezdda, bir yoki bir nechta bo‘linmalarda tashish uchun tashkil etilgan harbiy qism, katta harbiy jamoa - bir yoki bir nechta yo‘lovchi yoki yo‘lovchi vagonlari zarur bo‘lgan jamoa. Qurol-yarog‘ va harbiy texnika, qo‘riqchilar himoyasi ostida, ba‘zi hollarda harbiy eshelonlar tomonidan tashilishi mumkin. Harbiy eshelon jangovar topshiriqni bajarishga doimo shay holatda bo‘lishi kerak.

Harbiy transport - bir jo‘natuvchi tomonidan bitta qabul qiluvchiga bir yoki bir nechta vagon miqdoridagi harbiy yuklarni bir martalik jo‘natish. Har bir harbiy eshelonga, harbiy jamoaga va harbiy transportga harbiy aloqalarni rejalashtirish organi tomonidan shakllanish joyidan belgilangan punktgacha (shu jumladan bir transport turidan boshqasiga qayta yuklashda) o‘zgarmaydigan raqam beriladi.

Bir poezdda bir nechta harbiy eshelonlarni tashishda ularning har biri o‘z tashkiliylikini va belgilangan raqamini saqlab qoladi. Harbiy eshelon bir nechta poezdlarga qayta yuklangan taqdirda, uning bo‘linmalari – tegishli harf qo‘shilgan holda bir xil eshelon raqamini saqlab qoladi.

Harbiy qismni yuklashdan oldin boshlang‘ich zona, kutish zonasi va tushirishdan keyin yig‘ish, konsentratsiya zonasi, shuningdek asosiy va muqobil yuklash (tushirish) joylari, shu jumladan har birida bir nechta yuk ortish (tushirish)

³ перевозок пассажиров, багажа и грузобагажа железнодорожным транспортом Республики Узбекистан

temir yo‘l stansiyalari belgilanadi. Harbiy qismning (bo‘linmaning) joylashgan hududi yuklash zonasiga yaqin bo‘lsa, boshlang‘ich hudud belgilanmasligi mumkin.

Yuk yuklashdan oldin qo‘shinlar harbiy eshelonlar (jamoalar) o‘rtasida taqsimlanishini hisobga olgan holda, shuningdek, yuklash joylariga o‘tish tartibini hisobga olgan holda boshlang‘ich hududda joylashtiriladi. Yuklashdan oldin darhol bitta poezdda tashiladigan bitta harbiy eshelonning bo‘linmalari (jamoalar) boshlang‘ich hududdan yoki bo‘linma joylashgan joydan kutish joyiga, tushirishdan so‘ng esa yig‘ish, konsentratsiya zonasiga to‘planadi⁴.

Temir yo‘l kesishmalari, ko‘priklar va tunnellar vayron bo‘lgan taqdirda tashishning uzluksizligini ta‘minlash uchun harbiy harakatlar yo‘nalishlarida vaqtincha yuk tashish joylari o‘rnatiladi. Yuklash joylarini himoya qilish (tushirish, qayta yuklash), shuningdek bo‘linmalarning yuklash punktlariga chiqish yo‘llari qism komandirining qarori bilan belgilanadi.

Harbiy eshelonlarni yuklash (tushirish) uchun doimiy yoki vaqtincha tashkil etilgan harbiy yuklash va tushirish joylari, shuningdek umumiy foydalanish uchun mo‘ljallangan yuklash va tushirish joylari ishlatilishi mumkin.

Harbiy yuk tushirish va tushirish joyi deganda qo‘shinlarni yuklash (tushirish) uchun mo‘ljallangan tuzilmalar va qurilmalar (shu jumladan, maxsus qurilmalar) to‘plami tushuniladi.

Tashishni o‘z vaqtida amalga oshirish va harbiy eshelonlarning (jamoalarning) jangovar topshiriqni bajarishga tayyor holda tushirish maydoniga kelishi uchun quyidagilar zarur:

- **komandirlar (boshliqlar) va shtablardan:** birlik va bo‘linmalarning tashishga doimiy tayyorligini ta‘minlash; topshiriqlarni bo‘linmalar komandirlariga (yeshelon, otryad boshliqlariga) o‘z vaqtida etkazish; shaxsiy tarkibni qurol-yarog‘, harbiy texnika, mulk va boshqa materiallarni yuklash (tushirish) va himoya qilish qoidalariga o‘rgatish; birliklarning dastlabki maydonga, kutish zonasiga, yuklash joylariga tez chiqishini ta‘minlash; yuklash (tushirish, qayta yuklash)ni o‘z vaqtida bajarish; to‘satdan tushirish, marsh va qayta yuklashga tayyorlik; havo hujumidan mudofaa, jangovar, texnik va moddiy-texnik ta‘minotni, shuningdek, yuk ortish (tushirish, qayta yuklash) hududida va yo‘lda qo‘mondonlik-boshqaruv va aloqani tashkil etish; belgilangan materiallar, qurol va harbiy texnikani biriktirish va kamuflyajlash vositalari bilan ta‘minlash; harbiy aloqa va transport organlari bilan o‘zaro hamkorlik;

⁴ Устав железной дороги Республики Узбекистан 2008 г., № 43, ст.

- **harbiy harakatlar organlaridan:** o‘z vaqtida rejalashtirish va tegishli transport organlariga tashish bo‘yicha rejalar va topshiriqlarni taqdim etish; temir yo‘l harakatlanuvchi tarkibi, dengiz, daryo va havo kemalari va qo‘shinlarni ortish (tushirish, qayta yuklash) vositalaridan eng oqilona foydalanishni tashkil etish; barqaror, uzluksiz, operativ va yashirin transport boshqaruvi; qo‘mondonlar, olib ketilayotgan qo‘shinlar shtablari, harbiy eshelonlar boshliqlari va transportdagi mansabdor shaxslar bilan yaqindan hamkorlik qilish;

- **transport organlaridan:** tashish, yuk ortish va tushirish uchun tayyorlangan avtotransport vositalarini, qurol va harbiy texnikani birlashtirish uchun o‘rnatilgan materiallar va moslamalarni o‘z vaqtida ta‘minlash, yuk ortishni ta‘minlash uchun manevr teplovozlari, lokomotiv va chaqiruv brigadalari, kranlarni ajratish; harakat jadvalarini amalga oshirish va ular bo‘yicha harbiy tashish xavfsizligini ta‘minlash.

Urush davrida qo‘shinlarni tashish komandirlar va shtablar, harbiy harakatlar va transport organlaridan tashishga tayyorgarlik ko‘rish va bajarishda, shuningdek, barcha turdagi qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlarni amalga oshirishda aniq o‘zaro hamkorlik va tirishqoqlikni talab qiladi. Qo‘shinlar, transport muassasalari va harbiy harakatlar organlari harakatlanish marshrutida transport vositalari vayron bo‘lgan taqdirda tashishni davom ettirish choralarini ko‘rishlari shart⁵.

Harbiy qismlarning komandirlari va shtablari, harbiy harakatlar organlari va transport xodimlarining eng muhim vazifasi qo‘shinlar harakati sirini ta‘minlash va u bilan bog‘liq ma‘lumotlarni oshkor qilingan taqdirda esa oshkor qilganlik uchun aybdorlar amaldagi qonun hujjatlariga muvofiq javobgar bo‘ladilar.

Qo‘shinlarni yashirin tarzda tashish tadbirlari quydagilar orqali erishiladi:

- tayyorgarlik ishlari va tashish sirini saqlash; konsentratsiya (kutish), yuklash (tushirish, qayta yuklash) joylarida va yo‘lda qo‘shinlarni yashirin boshqarish va himoyalash;

- tashishni tashkil etish va ta‘minlash bilan shug‘ullanadigan shaxslar doirasini cheklash va ularni faqat o‘z faoliyati uchun zarur bo‘lgan ma‘lumotlar bilan tanishtirish;

– yuk tashish bo‘yicha arizalar, topshiriqlar berishning belgilangan tartibiga rioya qilish, harbiy transport va transport hujjatlarini berish qoidalari, shuningdek

⁵ За въезд и транзит по территории Республики Узбекистан с иностранных грузовых автотранспортных средств и автобусов, пересекающих Государственную границу Республики Узбекистан с Республикой Таджикистан, наряду с уплатой сбора по ставкам, предусмотренным настоящим приложением, дополнительно взимаются сборы в размерах, установленных постановлением Кабинета Министров Республики Узбекистан от 17 декабря 2008 года № 274.

mansabdor shaxslar tomonidan qo'shinlarni tashish masalalari bo'yicha yozishmalar va muzokaralar olib borishda maxfiylik rejimi;

- yuk ortish (tushirish, qayta yuklash) hududlarida qo'shinlarni tarqatish, niqoblash, shuningdek, yo'lda harakatda niqoblash, tashishga tayyorlash va qo'shinlarni kuzatib borishni tashkil etish;

- harbiy eshelon (jamo) shaxsiy tarkibining ruxsati bo'lmagan begona shaxslar bilan tashish to'g'risida gaplashishini, bu haqda xat va telegrammalarda eslatib o'tishini, zarur hollarda esa yozishmalarni vaqtinchalik taqiqlash, suv kemalarning yuqori palubasiga xodimlarning chiqishini cheklash, harbiy eshelonli poezdlarni eshiklari va vagonlar lyuklari yopiq alohida uchastkalar orqali stansiyalarda yoki tungi vaqtda to'xtamasdan o'tkazish;

- harbiy eshelon (jamo) bilan begona shaxslarni tashishni taqiqlash⁶.

XULOSA

Harbiy harakatlar organlarining bevosita boshliqlari va mansabdor shaxslari bundan mustasno, hech kimga yuk ortish (tushirish, qayta yuklash) stansiyalarining nomi, marshrut, harbiy eshelon (jamo) tarkibi to'g'risidagi ma'lumotlar, harbiy xizmatchilarning nomi va harbiy xizmatchilarning nomi to'g'risida ma'lumot berish taqiqlanadi.

Harbiy eshelonda (komanda bilan) eshelonga (komandaga) tegishli bo'lmagan yuklarni tashishga yo'l qo'yilmaydi. Qo'shinlar transportining xavfsizligi transportda amalda bo'lgan qoidalar va ko'rsatmalarga rioya qilish, shuningdek, jangovar yordam tadbirlarini amalga oshirish bilan ta'minlanadi. Shaxsiy tarkibi yuk ortish (tushirish, qayta yuklash) va marshrutda harbiy eshelon (jamo) shaxsiy tarkibiga nisbatan intizom, xulq-atvor qoidalariga va xavfsizlik choralariga rioya qilishi shart⁷.

Harbiy qismlar komandirlari jangovar tayyorgarlik dasturlariga muvofiq shtablar va shaxsiy tarkibni temir yo'l, dengiz, daryo va havo transportida tashishga oid ishlarni maxsus sinflarda hamda amaldagi tashish jarayonlardan foydalangan holda tashishga o'rgatishlari shart.

⁶ При перевозке грузов из третьих стран в Республику Узбекистан и вывоза грузов с территории Республики Узбекистан с грузовых автотранспортных средств Туркменистана дополнительно взимается сбор в размере 175 долл.США в соответствии с постановлением Кабинета Министров Республики Узбекистан от 28 сентября 1999 года № 447.

⁷ Включена в Резолюцию 48/11 от 29.10.2001г. Экономической и социальной комиссии ООН по Азии и Тихоокеанскому региону.

REFERENCES

1. Военные сообщения общие основы (учебник) Ордена Трудового Красного Знамени военное издательство Министерства обороны СССР Москва -1971.
2. Наставление по перевозкам войск железнодорожным, морским, речным и воздушным транспортом, 6 июня 1983 года.
3. Приложение 6 и 15 к наставлению по перевозкам войск, 6 июня 1983 года.
4. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, «Ўзбекистон темир йўллари» АЖ, «Uzbekistan Airways» АЖ ва «Uzbekistan Airports» АЖнинг 2021 йил “01” март 9/01/61-21хдфу/69/1-сонли қарорига илова «Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги қўшинларини темир йўл, ҳаво ва автомобил транспортида ташишни ташкиллаштириш тартиби тўғрисида йўриқнома».
5. Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 15 апрелдаги 766-1сонли «Темир йўл транспорти тўғрисидаги қонун».
6. Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 13 апрелдаги 109-сонли «Ўзбекистон Республикаси темир йўл транспортида йўловчилар, багаж ва юк багаж ташиш қоидаларини тасдиқлаш тўғрисидаги қарор».
7. Shahobiddinov, V. E., Khodjayev, O. S., & Oripov, S. G. (2021). TEMIR YO ‘L TRANSPORTIDA SODIR BO ‘LGAN TABIIY VA TEXNOGEN TUSDAGI FAVQULODDA VAZIYATLAR OQIBATLARINI BARTARAF ETISHDA AVARIYA QUTQARUV ISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(9), 987-994.
8. Kh, A. S., Shahobidinov, V. E., & Sh, K. O. PROTECTION OF TRANSPORT FACILITIES FROM FLOOD AND EARTHQUAKE.
9. Muratova, D. A., & Abdazimov, S. X. (2019). TECHNOLOGICAL GEN STRUCTURAL ELEMENTS AND FUNCTIONAL CONNECTIONS THAT DETERMINE THE TRANSFORMATION OF HUMAN CONSCIOUSNESS IN CIVILIZATION. *Экономика и социум*, (11), 78-82.